

MALE A STREDNE PODNIKANIE 2020

KOŠICKÝ
SAMOSPRÁVNY KRAJ

Bratislava, 2021

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov	3
Úvod	4
1 Ako sú definované malé a stredné podniky	5
2 Stav a vývoj početnosti MSP	6
3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov	11
4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov	14
5 Finančné ukazovatele MSP	17
6 Postavenie MSP v zahraničnom obchode	19
7 High-tech ukazovatele MSP	21
Zhrnutie	24
Prílohy	26

Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov

Grafy:

Graf 1: Štruktúra MSP na Slovensku podľa krajov, 2020.....	7
Graf 2: Vývoj počtu MSP v krajoch SR, 2005-2020	7
Graf 3: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v KSK a SR	7
Graf 4: Miera podnikateľskej aktivity podľa krajov, 2020	8
Graf 5: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy TTSK a SR, 2019.....	9
Graf 6: Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy TTSK a SR, 2019.....	9
Graf 7: Odvetvová štruktúra MSP v KSK a SR, 2020	10
Graf 8: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v KSK.....	11
Graf 9: Podiel žien na celkovom počte FO – podnikateľov podľa krajov SR, 2020.....	12
Graf 10: Zastúpenie žien podľa odvetví v KSK, 2020	12
Graf 11: Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR, 2020	12
Graf 12: Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v KSK, 2020	12
Graf 13: Miera vznikov MSP podľa krajov, 2020.....	14
Graf 14: Počet vzniknutých MSP podľa krajov, 2008-2020	15
Graf 15: Miera zánikov podnikateľských subjektov podľa krajov, 2020.....	15
Graf 16: Čistý prírastok podnikateľských subjektov v Košickom kraji, 2008-2020.....	16
Graf 17: Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2019	17
Graf 18: Štruktúra vývozu podľa veľkosti vyvážajúcich, 2019	19
Graf 19: Podiel MSP na objeme vývozu podľa krajov, 2019.....	20
Graf 20: Podiel vyvážajúcich MSP na 100 aktívnych MSP podľa krajov a ich počet, 2019	20
Graf 21: Podiel MSP na objeme dovozu podľa krajov, 2019.....	20
Graf 22: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch v KSK.....	21
Graf 23: Podiel MSP v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb, 2020.....	22
Graf 24: Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby v KSK.....	22
Graf 25: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti v KSK.....	22

Tabuľky:

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty so sídlom v Košickom kraji, 2020	6
Tabuľka 2: Počet a štruktúra MSP v okresoch Košického kraja, 2020	8
Tabuľka 3: Finančné ukazovatele MSP v KSK, 2015-2019.....	18
Tabuľka 4: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE	26
Tabuľka 5: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE	27

Obrázky:

Obrázok 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Košického kraja, 2020.....	9
---	---

Úvod

Rozvoj malého a stredného podnikania je jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja miest, obcí, regiónov i celej krajiny. Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (74 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (55 %) na tvorbe pridanej hodnoty. 97 % malých a stredných podnikov tvoria mikropodniky zamestnávajúce menej ako 10 zamestnancov.

Košický samosprávny kraj patrí medzi najväčšie kraje Slovenska nielen svojou rozlohou, ale aj počtom obyvateľov. Medzi silné stránky kraja patrí priemyselný charakter regiónu, ktorý pokrýva všetky odvetvia, zásoby prírodných zdrojov (magnézia, mastenca vápenca a ďalších), dostatok pracovnej sily alebo vhodné prírodné a kultúrno-historické podmienky pre rozvoj cestovného ruchu. Región patrí medzi najvýznamnejšie kraje Slovenska vzhľadom na exportnú výkonnosť a produkciu HDP na obyvateľa. Je tiež významný svojou produkčnou základňou, ktorá má dôležitú pozíciu v hospodárstve celej republiky.

K rozvoju Košického kraja významne prispievajú aj malé a stredné podniky, ktoré z dlhodobého hľadiska vykazujú pozitívne vývojové tendencie s rastom početnosti a zlepšovaním finančných výsledkov. Vyvrcholenie úspešnej dekády, ktorá bola charakteristická rozvojom sektora MSP naprieč všetkými regiónmi SR, predstavoval rok 2019. V roku 2020 už musel celý podnikateľský sektor zápasit' s negatívnymi dopadmi pandémie koronavírusu, ktorá dostala slovenskú ekonomiku do recesie.

Cieľom štúdie je, prostredníctvom prezentácie základných kvantitatívnych ukazovateľov, komplexne zhodnotiť stav a vývoj sektora malého a stredného podnikania v Košickom samosprávnom kraji do roku 2020. Jednotlivé ukazovatele sú vyhodnocované z pohľadu krátkodobého a dlhodobého vývoja v komparácii s ostatnými kraji a celým Slovenskom. Štatistické údaje o MSP sú sledované v závislosti od jednotlivých právnych foriem, veľkostných kategórií a odvetvového členenia. Finančná výkonnosť malých a stredných podnikov v kraji je zhodnotená prostredníctvom základných finančných ukazovateľov. Konkurenčná schopnosť MSP na zahraničných trhoch je posudzovaná podľa ich zahranično-obchodných aktivít.

1 Ako sú definované malé a stredné podniky

Európska komisia (EK) definuje podnik ako subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Určujúcim faktorom je pritom hospodárska činnosť, nie právna forma. Z tohto dôvodu možno podľa EK medzi podniky zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, obchodné spoločnosti, partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Na základe odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP sa do skupiny malých a stredných podnikov zaraďujú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb, a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur¹. Jednotlivé veľkostné kategórie MSP sú určené podľa hraničných hodnôt vyššie uvedených kritérií, pričom rozlišujeme tri kategórie:

	 Mikropodnik	 Malý podnik	 Stredný podnik
 Zamestnanci	< 10	< 50	< 250
 Ročný obrat	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 50 mil. Eur
 Bilančná suma	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 43 mil. Eur

V tomto materiáli je pri všetkých ukazovateľoch uplatňované kritérium členenia podnikateľských subjektov do jednotlivých kategórií MSP – počet zamestnancov. Výnimku predstavujú len finančné ukazovatele, pri ktorých je okrem kritéria počtu zamestnancov zohľadňovaná aj výška ročného obratu.

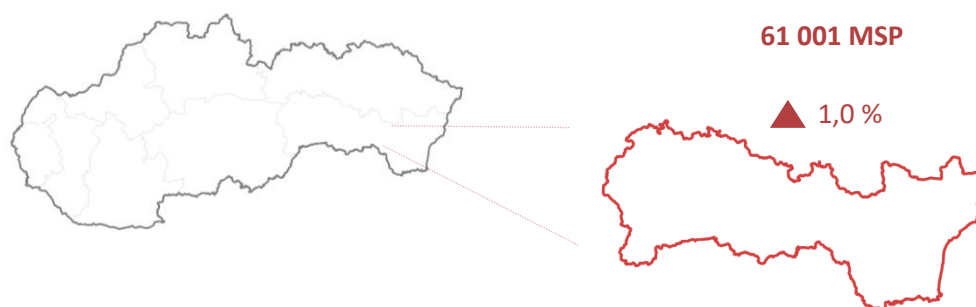
Hodnotenie stavu sektora malých a stredných podnikov v tejto publikácii vychádza zo spracovania údajov pochádzajúcich zo zdrojov Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) a DataCentra. Štatistické informácie uvedené v materiáli predstavujú výber z podrobnejších hodnotení jednotlivých aspektov podnikania MSP, ktoré sú prezentované vo forme osobitných štatisticko-analytických výstupov vydávaných SBA (Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR, Analýza rodovej a vekovej štruktúry FO - podnikateľov, Vznik a zánik podnikateľských subjektov v SR, Analýza finančných ukazovateľov MSP).

¹ Odporúčanie Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

2 Stav a vývoj početnosti MSP

Na území Košického samosprávneho kraja bolo **na konci roka 2020 registrovaných 61 001 podnikateľských subjektov patriacich do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov**. Pandémia vírusu Covid-19 a následné prijímanie opatrení za účelom zamedzenia ďalšieho šírenia choroby sa zásadne podpísali na medziročnom vývoji početnosti MSP na Slovensku i v Košickom kraji. V porovnaní s rokom 2019 došlo k výraznému spomaleniu rastu početnosti MSP, medziročne na 1,0 %. V absolútnom vyjadrení sa počet MSP v kraji zvýšil o 576 subjektov. Na celom Slovensku sa početnosť MSP zvýšila len minimálne, o 0,3 %.

Z pohľadu veľkostných kategórií tvoria najväčší podiel **mikropodniky 97,2 %**. Nižšie zastúpenie dosahujú malé (2,4 %) a stredné podniky (0,4 %). Štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií podnikov tak zodpovedá celonárodným hodnotám. Okrem MSP malo v Košickom kraji svoje sídlo aj 54 veľkých podnikov, čo predstavuje len 0,1 % všetkých aktívnych firiem registrovaných v kraji.

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty so sídlom v Košickom kraji, 2020

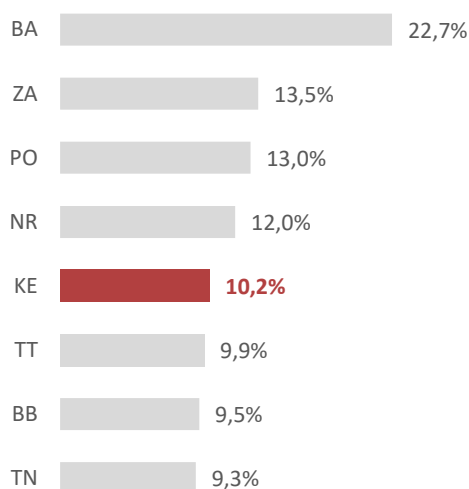
Veľkostné kategórie / právne formy	Podniky	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR	Spolu	
					Abs.	Podiel v %
Mikropodniky (0 - 9)	25 528	30 232	3 025	531	59 316	97,2%
Malé podniky (10 - 49)	1 346	100	2	4	1 452	2,4%
Stredné podniky (50 - 249)	232	1	0	0	233	0,4%
Veľké podniky (250 a viac)	54	0	0	0	54	0,1%
Spolu MSP (0 - 249)	27 106	30 333	3 027	535	61 001	99,9%
Spolu podnikateľské subjekty	27 160	30 333	3 027	535	61 055	100,0%

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

MSP registrované na území Košického kraja tvorili 10,2 % všetkých aktívnych MSP na Slovensku. Na základe regionálnej štruktúry patrí Košický kraj medzi štyri kraje s nižším podielom malých a stredných podnikov. Najmenej, len 9,3 % MSP malo v roku 2020 svoje sídlo v Trenčianskom kraji. Naopak, najviac MSP sa koncentruje na území Bratislavského kraja. Svoje sídlo tam má viac ako pätina (22,7 %) zo všetkých malých a stredných podnikov na Slovensku. Pozitívnym indikátorom vo vývoji je dlhodobý nárast početnosti aktívnych MSP v kraji. K uvedenému trendu však dochádza prakticky u všetkých krajov na Slovensku. **Počas uplynulých 15 rokov sa počet MSP v kraji zvýšil o 28,3 %.** Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvyšovala dynamickejšie - o 30,6 %.

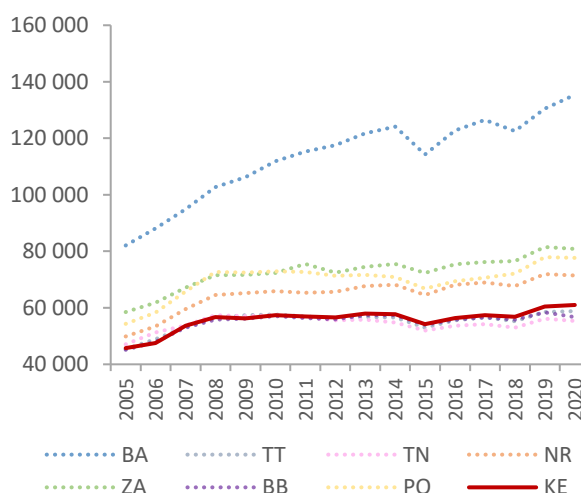
Počet MSP v kraji rástol najrýchlejšie do roku 2010, kedy Slovensko čelilo dopadom globálnej finančnej a hospodárskej krízy. V období od roku 2005 do roku 2010 sa počet MSP v kraji zvýšil o štvrtinu (25,6 %, resp. 11 694 subjektov). Podobným tempom sa zvyšoval počet MSP napr. v Trnavskom kraji. Vysoká dynamika rastu MSP však bola charakteristická aj pre ostatné kraje na Slovensku, pričom na celom Slovensku narástol počet MSP o 29,1 %. Po roku 2010 sa rast početnosti MSP v kraji významne spomalil. Medzi rokom 2011 a 2020 sa početnosť MSP zvýšila o 7,1 %, resp. 4 048 subjektov. Pre porovnanie, počas rovnakého obdobia vzrástla početnosť MSP v Bratislavskom kraji o 17,5 % a na celom území Slovenska o 7,5 %.

Graf 1: Štruktúra MSP na Slovensku podľa krajov, 2020

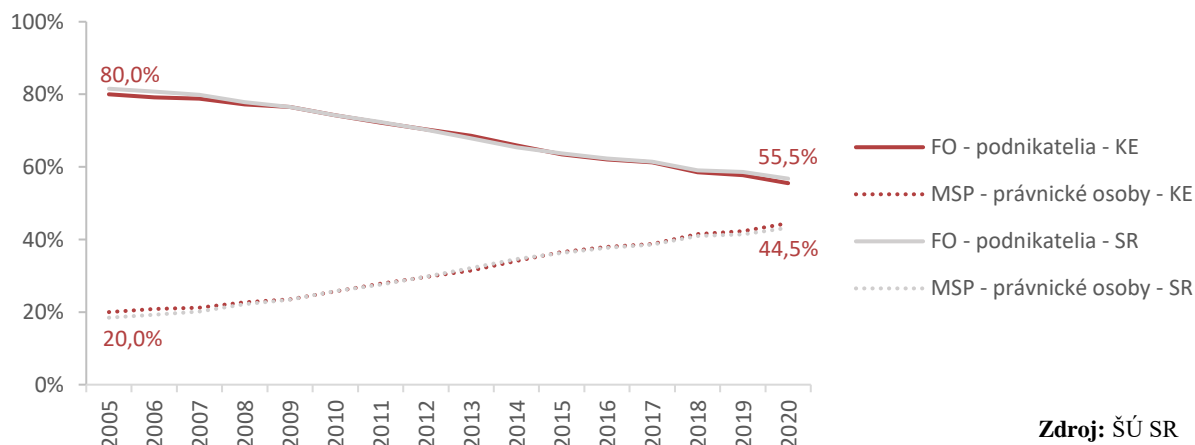
Zdroj: ŠÚ SR

Graf 2: Vývoj počtu MSP v krajoch SR, 2005-2020

Z pohľadu právnych foriem dochádza k postupnému znižovaniu podielu MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia (t. j. živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci – ďalej SHR) na celkovom počte aktívnych malých a stredných podnikov. Aj napriek poklesu, v štruktúre MSP podľa právnych foriem stále prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 55,5 %. Na úkor fyzických osôb – podnikateľov sa v kraji zvyšuje zastúpenie MSP – právnických osôb, ktorí v roku 2020 tvorili 44,5 %. Štruktúra MSP podľa právnych foriem v Košickom kraji z dlhodobého hľadiska kopíruje vývoj na národnej úrovni, kde 56,8 % tvoria FO – podnikatelia a 43,2 % MSP – právnické osoby.

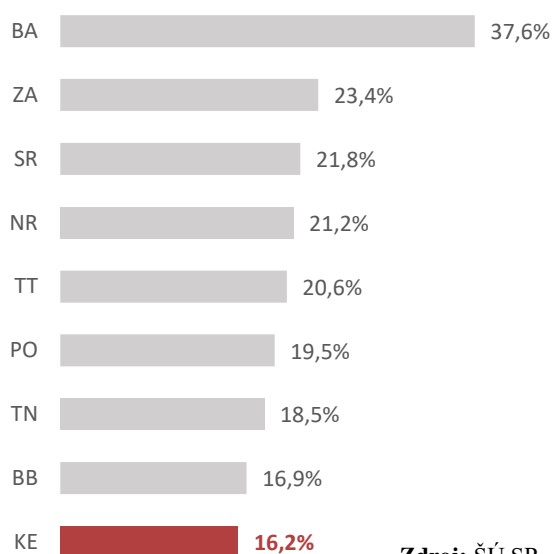
Graf 3: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v KSK a SR

Zdroj: ŠÚ SR

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov, naznačuje nízku podnikateľskú aktivitu v kraji. V roku 2020 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP 16,2 %. To znamená, že na **100 ekonomicky aktívnych obyvateľov s trvalým pobytom na území kraja pripadá približne 16 aktívnych MSP**. V porovnaní s ostatnými krajinami na Slovensku sa jedná o vôbec najnižšiu mieru podnikateľskej aktivity. Celková miera podnikateľskej aktivity na Slovensku dosiahla v rovnakom roku 21,8 %, čiže takmer 22 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov. Najvyššou podnikateľskou aktivitou sa vyznačuje Bratislavský kraj, kde na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov pripadá takmer 38 MSP.

Graf 4: Miera podnikateľskej aktivity podľa krajov, 2020

Okrem Košíc sa vyšší počet MSP nachádza aj v okrese Michalovce (7 389, resp. 12,1 %) a Spišská Nová Ves (6 988, resp. 11,5 %). Najmenej, len 1 365 MSP, resp. 2,2 % je registrovaných v okrese Sobrance.

Miera podnikateľskej aktivity je najvyššia v okrese Košice IV, kde pripadá približne 29 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov. Vyššiu podnikateľskú aktivitu ako v celom kraji vykazujú ešte ďalšie dva mestské okresy: Košice I (26,7 %) a Košice II (16,7 %). Najnižšia podnikateľská aktivita (11,9 %) bola zaznamenaná v okrese Košice III.

Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov nedosahuje ani v jednom okrese Košického kraja úroveň zodpovedajúcu pre celé Slovensko (12,4 %). Najviac sa k tomu približuje okres Spišská Nová Ves (11,0 %), Gelnica (10,5 %) a Košice I (10,2 %). Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb prevyšuje celoslovenskú úroveň (9,4 %) len

Nízka podnikateľská aktivita v kraji sa netýka len aktuálneho obdobia. Košický kraj dosahuje dlhodobo najnižšiu podnikateľskú aktivitu medzi krajinami na Slovensku. Už od roku 2009 sa miera podnikateľskej aktivity v kraji ustálila na úrovni okolo 16,0 %. Od roku 2009 sa miera podnikateľskej aktivity zvýšila len o 0,2 p. b. zo 16,0 % na 16,2 %. K pretrvávajúcej stagnácii prispieva nižšia dynamika rastu početnosti MSP spojená s miernym nárastom počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v kraji.

Z priestorového rozmiestnenia MSP v kraji vyplýva **vyššia koncentrácia MSP v meste Košice**. V roku 2020 sídlilo v mestských okresoch Košíc (okresy Košice I až IV) 26 468 aktívnych MSP, čo predstavuje 43,3 % zo všetkých aktívnych MSP v kraji.

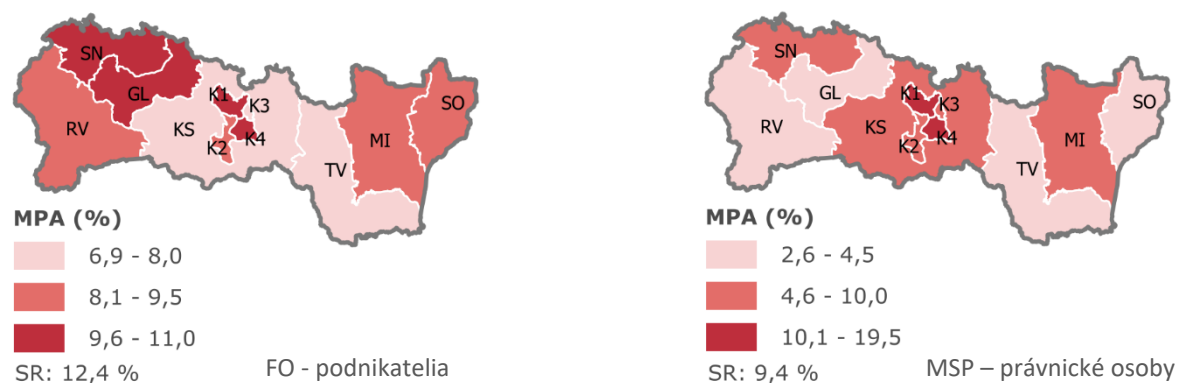
Tabuľka 2: Počet a štruktúra MSP v okresoch Košického kraja, 2020

Okres	Počet MSP	Podiel
Košice I	9 281	15,2%
Košice IV	8 230	13,5%
Michalovce	7 389	12,1%
Košice - okolie	7 132	11,7%
Spišská Nová Ves	6 988	11,5%
Košice II	6 903	11,3%
Trebišov	5 937	9,7%
Rožňava	3 950	6,5%
Košice III	2 024	3,3%
Gelnica	1 802	3,0%
Sobrance	1 365	2,2%

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

v prípade okresov Košice IV (19,5 %) a Košice I (16,5 %). Uvedený stav korešponduje s výsledkami z ostatných krajských miest, resp. okresov, ktoré sa rovnako vyznačujú vyššou mierou podnikateľskej aktivity MSP podnikajúcich ako právnické osoby – podniky.

Obrázok 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Košického kraja, 2020

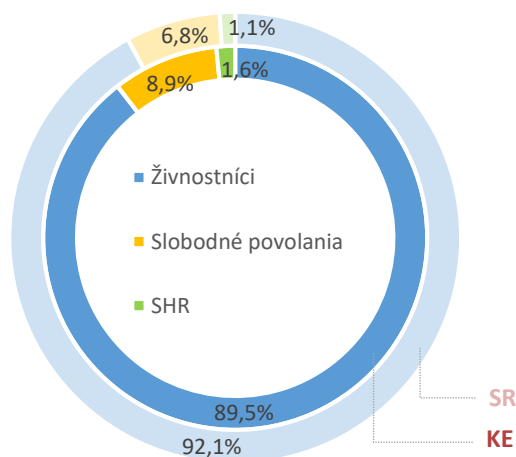

Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVaR, ÚGKK SR

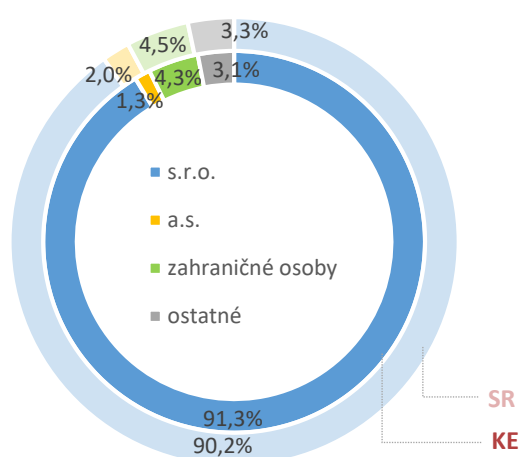
V skupine MSP podnikajúcich v Košickom kraji ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo **pretrváva dominantné zastúpenie živnostníkov**, ktoré v roku 2020 predstavovalo 89,5 %. V absolútnom vyjadrení to predstavuje 30 333 živnostníkov. V porovnaní so Slovenskom je podiel živnostníkov v kraji nižší o 2,6 p. b. Naopak, vyššie zastúpenie dosahujú osoby podnikajúce formou slobodných povolání. Tie v Košickom kraji tvorili 8,9 % alebo v absolútnych hodnotách 3 027 subjektov. V Košickom kraji, ale aj na Slovensku, sú dlhodobo najmenej zastúpenou právnou formou samostatne hospodáriaci roľníci (SHR), ktorí predstavovali len 1,6 % z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov v kraji, resp. 535 subjektov.

Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy v Košickom kraji zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným, ktoré v roku 2020 tvorili 91,3 %. Nasledujú zahraničné osoby s podielom 4,3 % (najdynamickejší nárast v ostatných rokoch) a akciové spoločnosti s 1,3 %.

Graf 5: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy KSK a SR, 2019

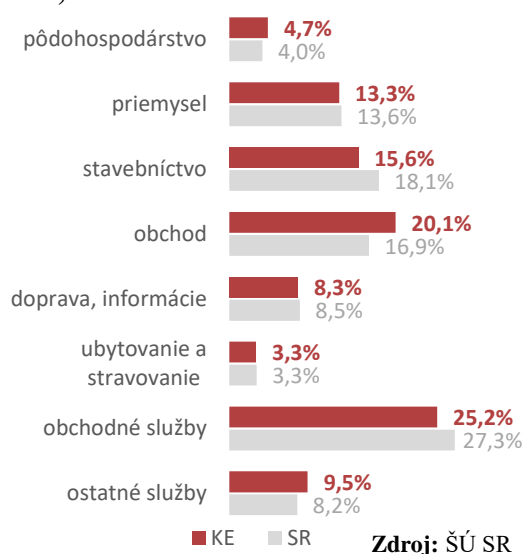

Graf 6: Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy KSK a SR, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 7: Odvetvová štruktúra MSP v KSK a SR, 2020

Z pohľadu odvetvovej štruktúry malých a stredných podnikov v Košickom kraji **prevláda sektor služieb s podielom 46,2 %**. Podľa podrobnejšieho odvetvového členenia vykonávala štvrtina MSP (25,2 %) svoju hlavnú činnosť v odvetví obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N). Ďalšia pätina (20,1 %) MSP pôsobí v odvetví obchodu. Najmenej sú zastúpené odvetvia ako ubytovanie a stravovanie s podielom 3,3 % a pôdohospodárstvo 4,7 %.

Uvedená **štruktúra sa v porovnaní s odvetvovou štruktúrou všetkých MSP na Slovensku výraznejšie nelíši**. Mierne nižšie zastúpenie dosahujú stavebníctvo a obchodné služby. Vyšší podiel MSP ako na celom Slovensku pôsobí najmä v obchode, rozdiel 3,2 p. b.

Z dlhodobého hľadiska **dochádza k poklesu** podielu MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania **v obchode**. Za uplynulých 10 rokov sa podiel obchodu v kraji znížil o 12,2 p. b. V porovnaní s ostatnými krajinami na Slovensku sa jedná o najväčší pokles odvetvia obchodu. **Naopak, postupne sa zvyšuje význam služieb, najmä zásluhou obchodných služieb**, u ktorých sa podiel v rovnakom období zvýšil o 7,4 p. b. Podobný vývoj je pozorovaný aj v prípade odvetvovej štruktúry všetkých MSP na Slovensku.

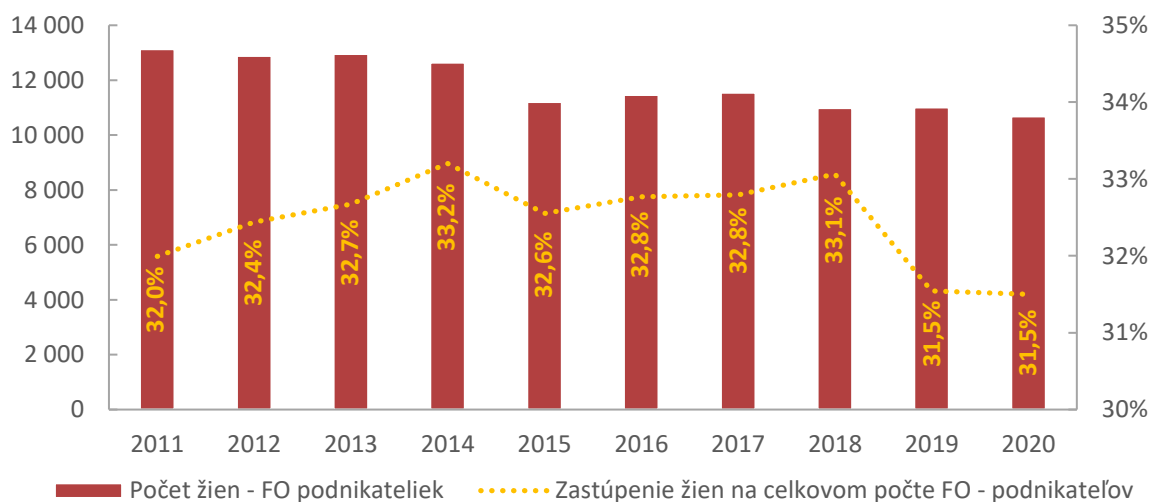
3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov

Rodová štruktúra FO – podnikateľov

Košický samosprávny kraj sa spolu s Bratislavským a Banskobystrickým krajom zaraduje medzi trojicu krajov s najvyšším zastúpením žien medzi podnikateľmi. V roku 2020 tvorili ženy v Košickom samosprávnom kraji takmer tretinový podiel (31,5 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Muži tvorili viac ako dvojtretinový podiel (68,5 %). V absolútnom vyjadrení dosiahol počet žien fyzických osôb – podnikateliek 10,7 tisíc. V medzročnom porovnaní sa podiel žien nezmenil. **Dlhodobý vývoj zastúpenia žien medzi podnikateľmi v Košickom kraji vykazuje negatívne tendencie.** Aktuálne dosiahnutý podiel žien je v porovnaní s rokom 2011 nižší o 0,5 p. b. V priebehu poslednej dekády dosiahlo zastúpenie žien najvyššiu úroveň v roku 2014 (33,2 %).

Takmer jednu polovicu (49,5 %) dosiahli ženy v Košickom kraji zastúpenie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach. 29,8 % predstavoval podiel žien v rámci živnostníkov. Najnižším zastúpením žien sa vyznačuje rodová štruktúra medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi (23,6 %).

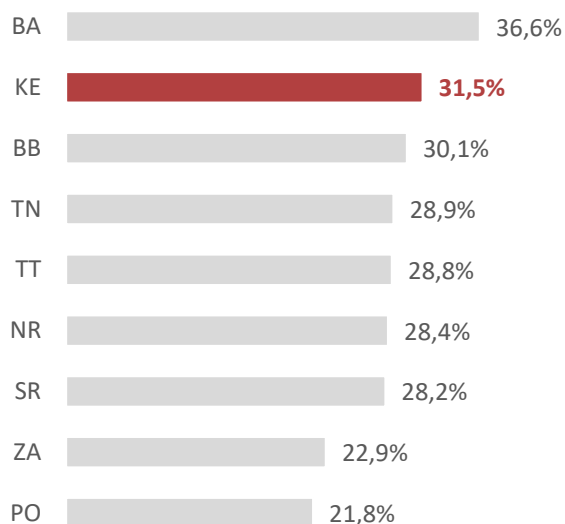
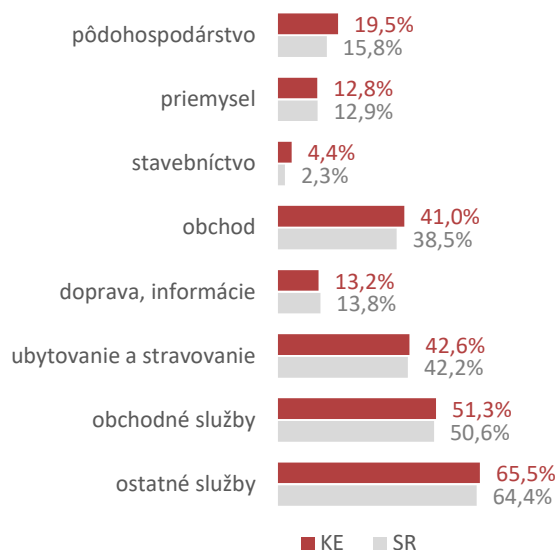
Graf 8: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v KSK

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z pohľadu jednotlivých odvetví sa darí ženám výraznejšie presadiť predovšetkým v odvetviach služieb. **Najvyššie zastúpenie žien v Košickom samosprávnom kraji je dosahované v odvetví ostatných služieb** (sekcia SK NACE P až S). V roku 2020 tvorili ženy v danom odvetví takmer dvojtretinový podiel (65,5 %) na celkovom počte fyzických osôb - podnikateľov. **Sektor obchodných služieb** (sekcia SK NACE K až N) predstavuje ďalšie odvetvie s nadpolovičným zastúpením žien (51,3 %). Najnižší podiel žien je naopak zaznamenaný v stavebníctve (4,4 %). V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien hodnoty v intervale od 12,8 % v priemysle do 42,6 % v ubytovaní a stravovaní.

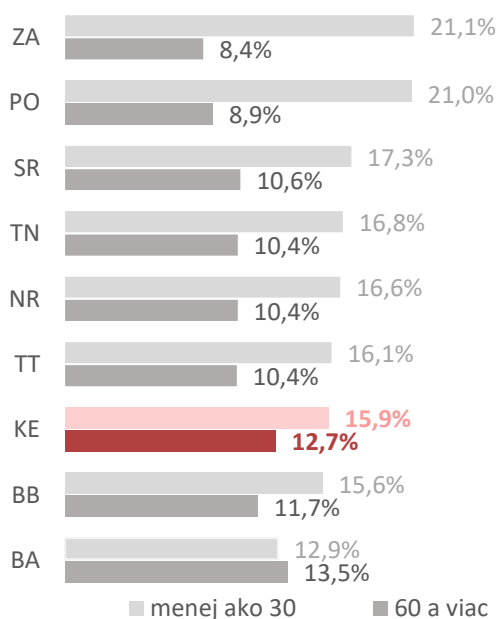
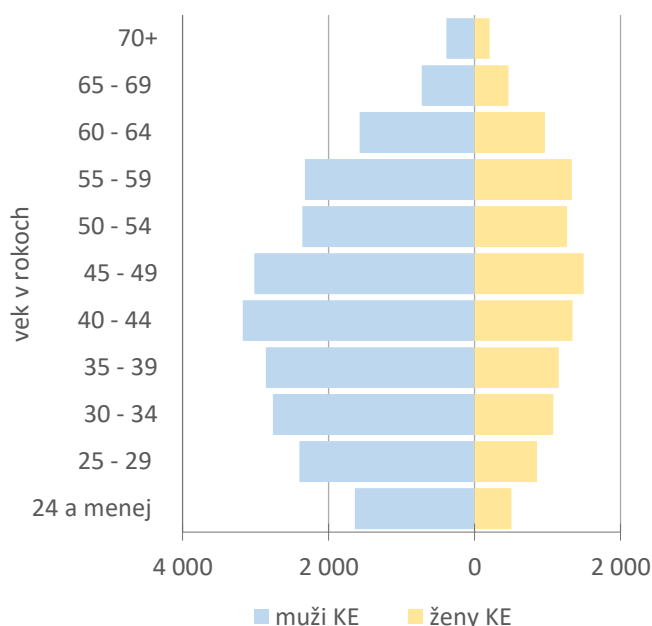
Zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach hospodárstva v Košickom kraji nevykazuje výrazné odlišnosti v porovnaní s celou SR.

Graf 9: Podiel žien na celkovom počte FO – podnikateľov podľa krajov SR, 2020**Graf 10: Zastúpenie žien podľa odvetví v KSK, 2020**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra FO – podnikateľov

Veková štruktúra FO – podnikateľov v Košickom samosprávnom kraji sa vyznačuje najvýraznejším zastúpením vekovej kategórie 40 až 49-ročných. V uvedenej vekovej kategórii podnikala viac ako jedna štvrtina (26,7 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Takmer jedna štvrtina (23,2 %) podnikateľov bola vo vekovej kategórii 30 až 39 rokov. Každý piaty (21,5 %) podnikateľ v kraji patril do vekovej kategórie 50 až 59-ročných.

Graf 11: Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR, 2020**Graf 12: Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v KSK, 2020**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Košický samosprávny kraj sa zaraďuje medzi kraje s podpriemerným zastúpením mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. V roku 2020 dosiahlo zastúpenie mladých podnikateľov 15,9 %. Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť nárast zastúpenia mladých podnikateľov z dlhodobého hľadiska. Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj s vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Kraje s nižším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahujú taktiež najnižšie zastúpenie mladých podnikateľov.

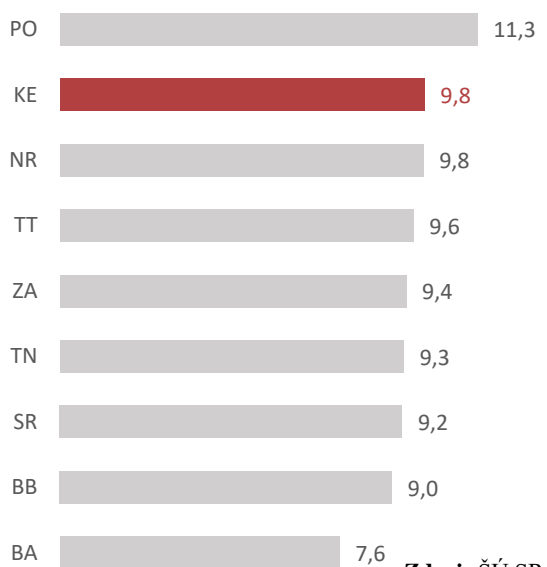
Vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí v Košickom samosprávnom kraji 12,7 % FO – podnikateľov. V porovnaní s ostatnými kraji sa KSK zaraďuje medzi regióny s nadpriemerným zastúpením starších podnikateľov. V období predchádzajúcich piatich rokov sa zastúpenie starších zvýšilo len o 0,7 p. b.

4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov

V Košickom kraji bolo počas roka 2020 zaregistrovaných 9 363 nových malých a stredných podnikov. Z celkového počtu 83 174 novovzniknutých MSP na Slovensku to predstavuje 11,3 %. **Negatívne dopady pandémie Covid-19 na podnikateľský sektor sa prejavili v medziročnom poklese nových registrácií v kraji o 2,5 %.** Podobný medziročný vývoj bol zaznamenaný takmer vo všetkých krajoch. Výnimkou je len Bratislavský a Trnavský kraj, kde počet novozaložených MSP rástol aj napriek koronakríze, medziročne o 6,5 %, resp. 5,1 %. Poklesol tiež celkový počet vznikov na Slovensku, medziročne o 2,0 %.

Mestské okresy Košíc nie sú pre začínajúcich podnikateľov najatraktívnejšie. Naznačujú to údaje za rok 2020, kedy síce vzniklo **najviac (1 307) nových MSP v okrese Košice IV**, čo predstavuje 14,0 % zo všetkých vzniknutých firiem v kraji, ďalšie okresy sa však nepridali. Nasledujú okresy **Michalovce (13,5 %), Košice - okolie (12,5 %) a Spišská Nová Ves (12,5 %)**. Pre vznik MSP sa tak javí pozícia mesta Košice v rámci kraja menej významná, ako je tomu napríklad v prípade Bratislavy. Pre nové firmy je najmenej atraktívnym okresom v kraji okres Sobrance (2,6 %), ktorý je zároveň najmenším okresom z pohľadu počtu aktívnych malých a stredných podnikov ako i obyvateľov.

Graf 13: Miera vznikov MSP podľa krajov, 2020

Zdroj: ŠÚ SR

Miera vznikov, vyjadrujúca podiel nových MSP na celkovom počte registrovaných MSP, indikuje nadpriemernú aktivitu začínajúcich podnikateľov v kraji. V roku 2020 pripadalo takmer **10 nových MSP na 100 registrovaných so sídlom na území kraja**. Vyššia miera vznikov MSP bola evidovaná už len v Prešovskom kraji (11,3) hlavne vplyvom vysokého počtu nových živnostníkov.

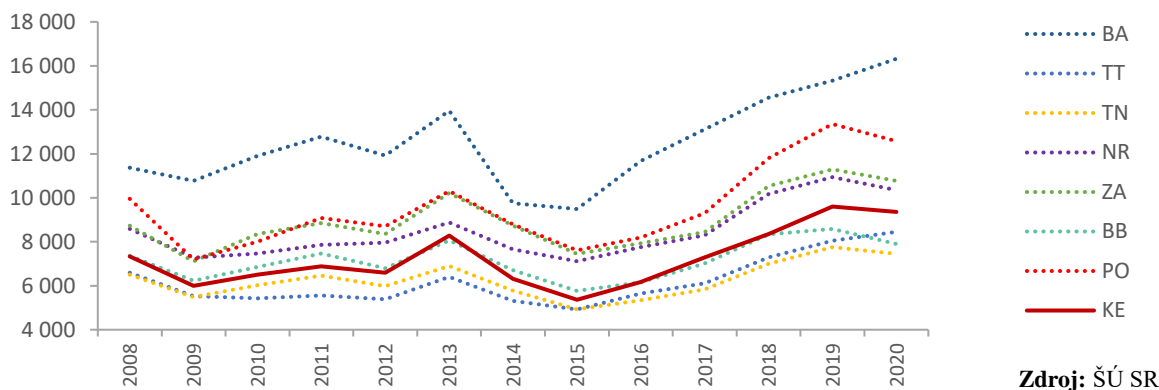
Väčšinu z nových MSP (63,5 %) tvorili živnostníci. Viac ako štvrtina (27,9 %) podnikala ako právnické osoby – podniky. Osoby podnikajúce v slobodných povolaniach tvorili ďalších 8,2 % a samostatne hospodáriaci roľníci 0,5 %. Uvedená štruktúra zodpovedá štruktúre MSP podľa právnych foriem na národnej úrovni.

V odvetvovej štruktúre vzniknutých MSP v Košickom kraji dominujú dve odvetvia. Zhodne, viac ako štvrtinu tvoria obchodné služby – sekcia SK NACE K až N (25,9 %) a stavebníctvo (25,7 %). S 11,9 %, resp. 11,8 % nasledujú doprava a informácie – sekcia SK NACE H, J a priemysel. Naopak, medzi menej atraktívne odvetvia pre vznik nových podnikateľských subjektov patrí odvetvie ubytovanie a stravovanie (3,0 %) a pôdohospodárstvo (3,9 %).

S výnimkou uplynulého roka, ktorý poznačila koronakríza, sa počet nových registrácií v kraji kontinuálne zvyšoval od roku 2016. **V období medzi rokom 2015 a 2020 sa počet novovzniknutých MSP zvýšil o 74,6 %.** V porovnaní s ostatnými kraji ide

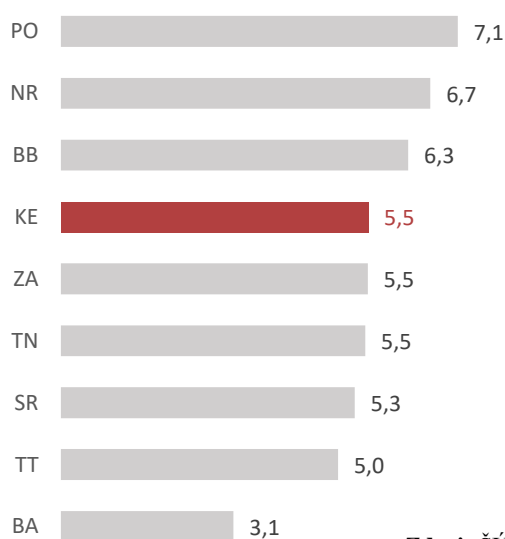
o najdynamickejší rast. Podobným tempom sa počet novozaložených MSP zvyšoval ešte v Bratislavskom (o 72,0 %) a Trnavskom kraji (o 71,6%). V prípade celého Slovenska došlo v rovnakom období k nárastu nových registrácií počas jedného roka o 58,0 %.

Graf 14: Počet vzniknutých MSP podľa krajov, 2008-2020

V roku 2020 zároveň **zaniklo 5 262 podnikateľských subjektov** so sídlom na území kraja. **Z celkového počtu zaniknutých podnikateľských subjektov na Slovensku to predstavuje 11,0 %.** Prijímanie rôznych opatrení na podporu podnikateľského sektora v období koronakrízy malo pozitívny dopad na medziročný pokles zaniknutých podnikateľských subjektov o 19,6 %. Na celom Slovensku došlo k medziročnému poklesu počtu zaniknutých subjektov o 15,1 %. Pôvodne sa očakávalo zásadne zvýšenie zánikov z dôvodu masívneho obmedzenia podnikateľskej činnosti, prioritne v odvetviach akými sú ubytovanie a stravovanie, obchod alebo služby. Údaje však naznačujú, že vedľajším vplyvom podpory štátu v období koronakrízy bolo aj udržanie takých podnikateľských subjektov, ktoré by za normálnych okolností pravdepodobne zanikli. Vyšší počet zanikajúcich firiem preto možno očakávať po ukončení podporných opatrení v rokoch 2021 a 2022.

Graf 15: Miera zánikov podnikateľských subjektov podľa krajov, 2020

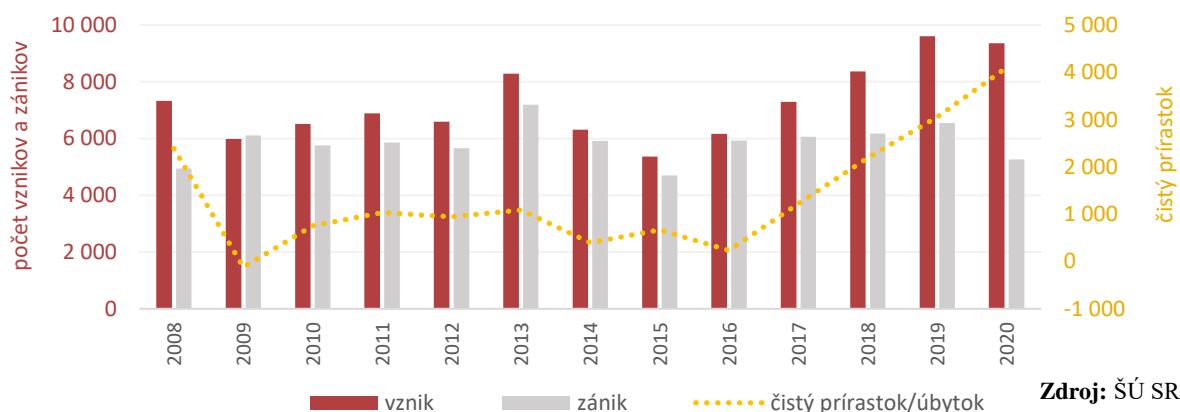
Miera zánikov, vyjadrujúca podiel zaniknutých podnikateľských subjektov na celkovom počte registrovaných subjektov, dosiahla úroveň 5,5. To znamená, že **na 100 firiem registrovaných v kraji pripadá takmer 6 zaniknutých podnikateľských subjektov.** Miera zánikov v Košickom kraji sa nachádza len mierne nad úrovňou Slovenska (5,3). Najvyššia miera zánikov bola evidovaná, podobne ako v prípade vznikov, v Bratislavskom kraji (3,1). Prispieva k tomu najmä vysoký počet všetkých registrovaných podnikateľských subjektov, pričom viac ako jedna tretina z nich nebola počas roka aktívna. Podľa metodiky ŠÚ SR to znamená, že subjekty nemali žiadne tržby, zamestnancov a nerealizovali žiadne investície.

Zo zaniknutých podnikateľských subjektov v Košickom kraji tvorili najväčšiu časť (80,7 %) **živnostníci**. Štruktúru zaniknutých subjektov podľa právnej formy ďalej dopĺňajú slobodné povolania (9,8 %) a podniky – právnické osoby (8,9 %).

Najväčší podiel zo zaniknutých podnikateľských subjektov (24,6 %) pôsobil v stavebníctve. Nasledujú obchodné služby - sekcia SK NACE K až N (21,9 %) a obchod (18,3 %). Odvetvová štruktúra zaniknutých firiem v kraji sa vo veľkej miere zhoduje zo stavom na národnej úrovni.

Vplyvom stabilizácie počtu zánikov v intervale od 5 000 do 6 000 subjektov ročne a postupného nárastu nových registrácií MSP počas uplynulých piatich rokov, dochádza k dynamickému zvyšovaniu čistého prírastku firiem. Kým v roku 2016 bol v kraji zaznamenaný čistý prírastok len na úrovni 237 subjektov, v roku 2020 to už bolo 4 101. **Napriek prebiehajúcej korokaríze dosiahol čistý prírastok v Košickom kraji doterajšie maximum,** ktoré prekonal aj prírastky z veľmi úspešného obdobia pred globálnou finančnou a hospodárskou krízou z roku 2008.

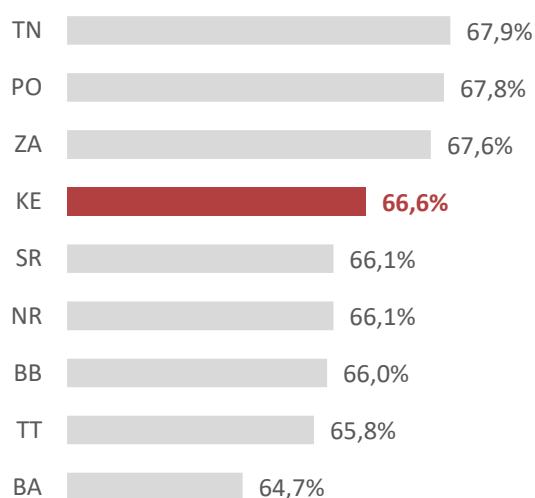
Graf 16: Čistý prírastok podnikateľských subjektov v Košickom kraji, 2008-2020

5 Finančné ukazovatele MSP

V roku 2019 dosiahol podiel malých a stredných podnikov s kladným hospodárskym výsledkom (v rátane nulového HV) v Košickom samosprávnom kraji **66,6 %**. Jedna tretina subjektov zaznamenala záporný hospodársky výsledok. V medziročnom porovnaní sa podiel subjektov s kladným hospodárskym výsledkom mierne zvýšil (o 0,4 p. b.). V porovnaní s rokom 2015 sa zastúpenie uvedených subjektov naopak znížilo. Košický samosprávny kraj sa zaraďuje medzi regióny s priemerným zastúpením subjektov s kladným hospodárskym výsledkom.

Graf 17: Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2019

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

sa **medián rentability aktív** malých a stredných podnikom v Košickom samosprávnom kraji **znížil na úroveň 1,48 %**. Dosiadnutá úroveň je najnižšia v rámci celého sledovaného obdobia 2015-2019.

Miera zadlženosti aktív vyjadruje podiel záväzkov na vlastnom imaní a záväzkoch spolu, resp. na aktívach. Mediánová **zadlženosť aktív** malých a stredných podnikov v Košickom samosprávnom kraji sa v roku 2019 **znížila na 51,3 %**. Pokles zadlženosti MSP je dosahovaný každoročne od roku 2015. Obdobný vývoj je možné pozorovať aj na úrovni celej SR. V porovnaní s ostatnými krajinami SR dosahujú MSP v KSK nadpriemernú úroveň zadlženosti.

Prístup k externým finančným zdrojom patrí medzi základné faktory ovplyvňujúce rozvoj sektora MSP. V roku 2019 **využíval každý piaty (20,8 %)** malý a stredný podnik v Košickom samosprávnom kraji **bankové úvery** ako externý zdroj financovania. V porovnaní s ostatnými regiónmi využívajú MSP v KSK bankové úvery nadpriemerne. **Podiel nákladových úrokov na bankových úveroch MSP sa po predchádzajúcom náraste znížil na 5,09 %**.

Likvidita predstavuje dôležitý ekonomický pojem v trhovom hospodárstve nakoľko vyjadruje mieru schopnosti firiem uhrádzať záväzky v krátkodobom časovom horizonte. Likvidita II. stupňa kvantifikuje podiel obežných aktív bez zásob a celkových krátkodobých

Ukazovateľ rentability tržieb vypovedá o zhodnotení spotrebovaných vstupov tým, že kvantifikuje výšku zisku v eure tržieb. Malým a stredným podnikom so sídlom v Košickom samosprávnom kraji sa v roku 2019 mediánová **hodnota rentability tržieb znížila na 4,13 %**. V období predchádzajúcich piatich rokov dosiahla rentabilita tržieb najvyššiu úroveň v roku 2017. Košický kraj sa zaraďuje medzi regióny s najnižšou rentabilitou tržieb MSP.

Ukazovateľ rentability aktív charakterizuje zhodnotenie celkových aktív podniku. Ukazovateľ je zostavený ako pomer dosiahnutého zisku pred zdanením k celkovým aktívam. Obdobne ako v prípade rentability tržieb, pokles zaznamenala aj rentabilita aktív. V medziročnom porovnaní

záväzkov. **Schopnosť MSP uhrádzať krátkodobé záväzky pohotovostnými prostriedkami a krátkodobými pohľadávkami sa v Košickom samosprávnom kraji v roku 2019 zlepšila.** Medián likvidity II. stupňa MSP dosiahol 1,55. Likvidita III. stupňa (celková) v porovnaní s likviditou 2. stupňa zohľadňuje aj menej likvidné položky majetku – zásoby. Obdobne ako v prípade likvidity II. stupňa, rast zaznamenal aj **medián koeficientu likvidity III. stupňa, ktorý sa zvýšil na 1,75.**

Medián obratu aktív MSP v kraji ako finančného ukazovateľa, ktorý hodnotí účinnosť využívania majetku **v roku 2019 klesol na 0,94.** K poklesu obratu aktív dochádza každoročne od roku 2015. MSP v KSK dosahujú priemernú úroveň obratu aktív v rámci SR.

Ukazovateľ doby splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku kvantifikuje dobu trvania úhrady záväzku od momentu jeho vzniku. **Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku MSP v Košickom samosprávnom kraji v roku 2019 poklesla na 9,1 dňa.** Platobná disciplína MSP v kraji sa zlepšuje každoročne od roku 2015. Obdobný vývoj zaznamenáva aj doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku. **Mediánová hodnota doby splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku MSP sa v roku 2019 znížila na 19,5 dňa.**

Finančná produktivita práce vyjadruje koľko Euro pridanej hodnoty vyprodukuje 1 Euro osobných nákladov. V roku 2019 dosiahla **stredná hodnota finančnej produktivity práce MSP 1,36 Eur.** V medzioročnom porovnaní sa mierne znížila, pričom pokles vykazuje už od roku 2015.

Altmanov index finančného zdravia umožňuje komplexné hodnotenie finančnej situácie firiem. V roku 2019 bolo v Košickom samosprávnom kraji **v dobrej finančnej situácii 41,9 % malých a stredných podnikov.** V medzioročnom porovnaní zastúpenie uvedených subjektov narástlo. KSK dosahuje nadpriemerné zastúpenie MSP v dobrej finančnej situácii v rámci celej SR. V zlej finančnej situácii bola takmer jedna tretina (32,9 %) MSP. Viac ako jedna štvrtina (25,2 %) MSP pôsobila v sivej zóne.

Tabuľka 3: **Finančné ukazovatele MSP v KSK, 2015-2019**

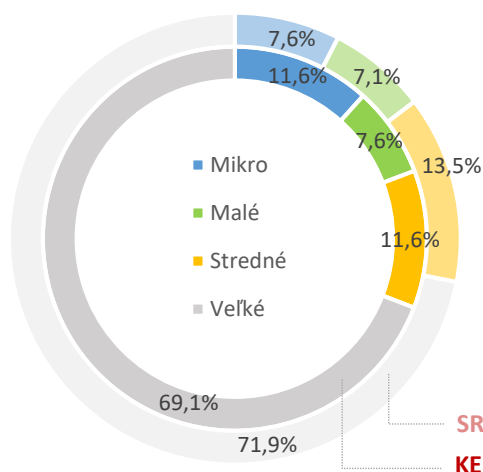
Ukazovateľ / rok	2015	2016	2017	2018	2019	
Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom	68,1%	69,1%	69,4%	66,2%	66,6%	
Rentabilita tržieb	5,56%	5,75%	6,18%	4,31%	4,13%	
Rentabilita aktív	3,01%	3,42%	3,44%	1,69%	1,48%	
Celková zadlženosť aktív	61,0%	58,3%	55,9%	53,7%	51,3%	
Podiel MSP využívajúci bankové úvery	19,1%	20,4%	20,2%	20,5%	20,8%	
Podiel úrokov na bankových úveroch	5,45%	4,84%	4,88%	5,14%	5,09%	
Likvidita II. Stupňa	1,2	1,27	1,35	1,43	1,55	
Likvidita III. Stupňa			1,55	1,64	1,75	
Obrat aktív	0,99	0,98	0,95	0,96	0,94	
Doba splatnosti záväzkov	14,1	13,5	12,3	10,7	9,1	
Doba splatnosti pohľadávok	23,6	23,4	24,3	21,3	19,5	
Finančná produktivita práce	1,51	1,49	1,47	1,38	1,36	
Index finančného zdravia	Dobrá finančná situácia	42,4%	41,3%	40,7%	40,7%	41,9%
	Sivá zóna	23,4%	25,0%	25,5%	25,7%	25,2%
	Zlá finančná situácia	34,1%	33,7%	33,7%	33,6%	32,9%

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

6 Postavenie MSP v zahraničnom obchode

Celkový vývoz realizovaný podnikateľskými subjektami so sídlom na území Košického samosprávneho kraja počas roka 2019 dosiahol 4 740,4 mil. Eur, čo predstavuje 7,4 % celkového vývozu Slovenska. **Takmer jednu tretinu (30,9 %; resp. 1 462,6 mil. Eur) vývozu Košického kraja zrealizovali malé a stredné podniky.**

Graf 18: Štruktúra vývozu podľa veľkosti vyvážajúcich, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Zo sektora MSP sa na vývoze v najväčšej miere podieľali mikropodniky (vrátane subjektov s nezisteným počtom zamestnancov) a stredné podniky, ktoré realizovali zhodne 11,6 % z celkového vývozu v kraji. Malé podniky prispeli k vývozu podielom 7,6 %.

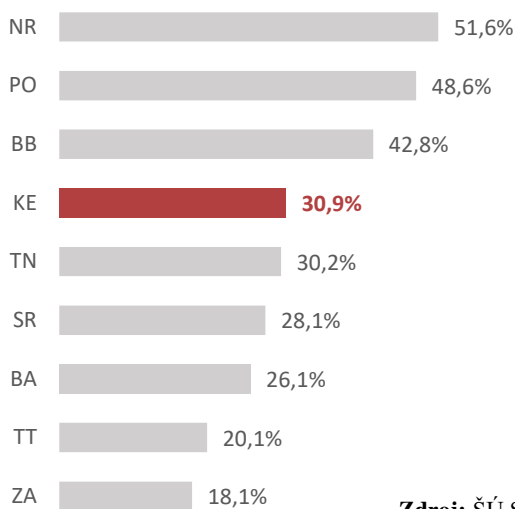
Participácia MSP na vývoze približne zodpovedá národnej úrovni. Vyšší podiel na vývoze dosahujú MSP z Nitrianskeho, Prešovského a Banskobystrického kraja. V porovnaní s celým Slovenskom sa Košický kraj svojou štruktúrou vývozu podľa veľkostných kategórií podnikov mierne líši najmä zásluhou vyššieho podielu mikropodnikov (rozdiel 4,1 p. b.) a menej výraznou pozíciou stredných podnikov.

Významnú úlohu na vývoze z kraja zohrávajú veľké podniky, ktoré v roku 2019 realizovali viac ako dve tretiny 69,1 % celkového vývozu. Významný vplyv na vývoz má najmä najväčší výrobca ocele na Slovensku, U.S. Steel Košice. Všeobecne možno v Košickom kraji pozorovať nízku exportnú aktivitu veľkých podnikov. V roku 2019 vykonávali vývoz len dve tretiny aktívnych veľkých podnikov, pričom napr. v Trenčianskom kraji to bolo až 97,3 % firiem. Na celom Slovensku sa podiel pohybuje na úrovni 75,0 %.

MSP so sídlom v Košickom kraji realizovali 8,1 % z celkového vývozu MSP na Slovensku v roku 2019. V porovnaní s ostatnými krajinami ide o druhý najnižší podiel po Banskobystrickom kraji (7,5 %). Nízky podiel Košického kraja na celkovom vývoze Slovenska len potvrdzuje všeobecne nižšiu vývoznú aktivitu firiem v krajoch stredného a východného Slovenska v porovnaní so západnou časťou krajiny.

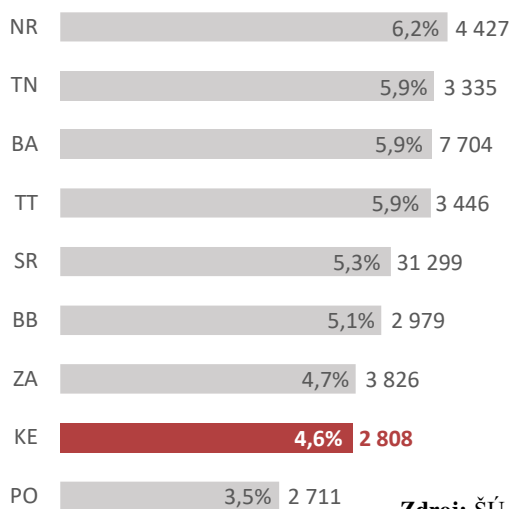
Podľa metodiky ŠÚ SR, vývoz v roku 2019 realizovalo 2 808 MSP so sídlom na území Košického kraja. Zo všetkých vyvážajúcich MSP na Slovensku to predstavuje 9,0 %. Pri porovnaní s ostatnými krajinami, Košický kraj disponuje druhým najnižším počtom vývozcov v sektore MSP. Nižší počet bol evidovaný už len v Prešovskom kraji. Na 100 aktívnych MSP v kraji tak pripadá len 4,6 vývozcov. Na celom Slovensku dosahuje podiel vyvážajúcich MSP na 100 aktívnych 5,3 %. Pozitívnym indikátorom je medziročný vývoj počtu vyvážajúcich v kraji, ktorý sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšil o 3,8 %, resp. o 100 subjektov. Na celom Slovensku dosiahlo tempo rastu vyvážajúcich MSP v rovnakom období 2,7 %.

Graf 19: Podiel MSP na objeme vývozu podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

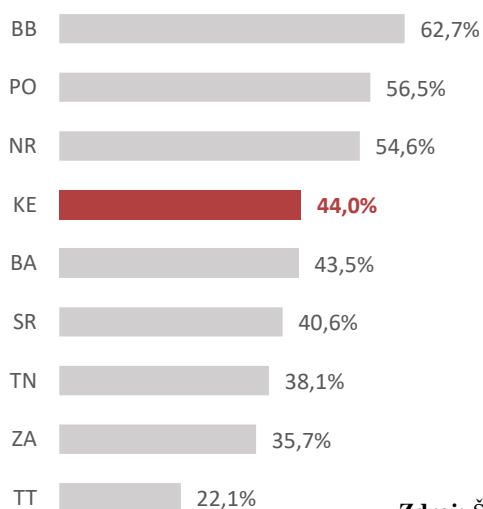
Graf 20: Podiel vyvážajúcich MSP na 100 aktívnych MSP podľa krajov a ich počet, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2019 dosiahol celkový objem dovozu realizovaný podnikateľskými subjektami so sídlom v Košickom kraji 3 732,3 mil. Eur. **Malé a stredné podniky z toho realizovali 44,0 %, resp. 1 640,5 mil. Eur.** Pre porovnanie, podiel MSP na celkovom dovoze Slovenska predstavoval v rovnakom roku 40,6 %. Z jednotlivých veľkostných kategórii MSP sa na dovoze významne podieľali najmä mikropodniky. Tie realizovali takmer jednu pätinu (19,2 %) všetkého dovozu v kraji. Nasledujú stredné podniky s podielom 12,6 % a malé podniky s 12,2 %.

Graf 21: Podiel MSP na objeme dovozu podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Veľké podniky realizovali **viac ako polovicu 56,0 % celkového dovozu**. Táto úroveň približne zodpovedá Bratislavskému kraju, ale aj celému Slovensku.

Z celkového dovozu MSP na Slovensku v roku 2019, realizovali MSP so sídlom v Košickom kraji len 6,0 %. Košický kraj teda možno, spolu s Prešovským a Banskobystrickým krajom, zaradiť medzi regióny SR s najnižším podielom na dovoze. MSP z týchto troch krajov tvorili len 17,2 % všetkého dovozu MSP na Slovensku. Naopak, v regionálnej štruktúre dovozu MSP má dlhodobu dominantnú pozíciu Bratislavský kraj. V roku 2019 realizovali MSP z tohto kraja až 44,1 % dovozu.

7 High-tech ukazovatele MSP

Úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky je možné posudzovať okrem iných ukazovateľov aj prostredníctvom štatistických ukazovateľov high-tech. Štatistika high-tech je založená na definícii technologických sektorov, pri ktorých sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja v danom odvetví vyjadrená podielom výdavkov na výskum a vývoj z pridanej hodnoty. Odvetvia sú vymedzené prostredníctvom klasifikácie SK NACE.

Odvetvia s vysokou technologickou úrovňou (high-tech) zahŕňajú ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja. Medzi high-tech odvetvia sa zaraďujú nasledovné ekonomické činnosti:

High-tech odvetvia priemyselnej výroby

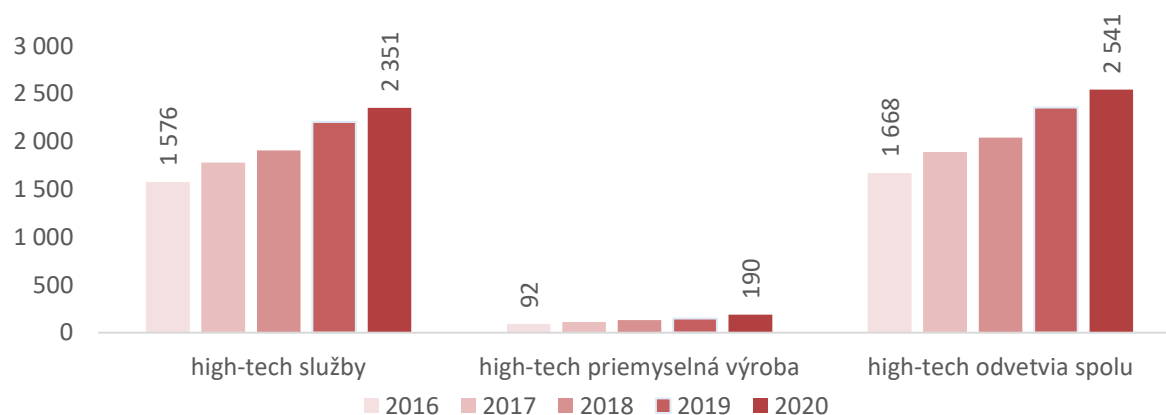
- 21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov
- 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
- 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení

High-tech odvetvia služieb (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou)

- 59 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok
- 60 činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie
- 61 telekomunikácie
- 62 počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby
- 63 informačné služby
- 72 vedecký výskum a vývoj²

Na konci roka 2020 bolo v Košickom samosprávnom kraji v high-tech sektoroch evidovaných 2 541 aktívnych malých a stredných podnikateľov (vrátane FO - podnikateľov). V medziročnom porovnaní sa početnosť malých a stredných podnikov v high-tech sektoroch zvýšila o 7,9 %. Dosiahnutý rast bol najvýznamnejší v rámci krajov SR.

Graf 22: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch v KSK

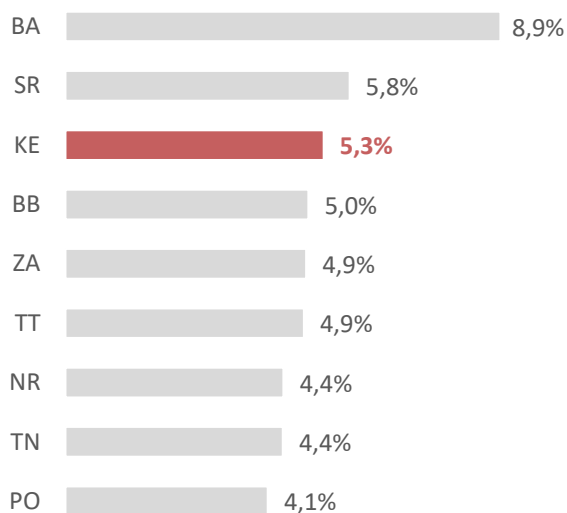

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

² Celkové vymedzenie odvetví podľa technologickej úrovne a znalostnej intenzity služieb je uvedené v prílohe, v tabuľke 4 a 5.

Dominantné zastúpenie na celkovom počte malých a stredných podnikov v Košickom kraji v high-tech sektoroch majú **subjekty v high-tech službách (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou)**, ktorých bolo 2 351. Podstatne **menej subjektov pôsobí v high-tech odvetviach priemyselnej výroby (190)**. V posledných rokoch sa vývoj početnosti malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach vyznačuje rastúcou dynamikou, hlavne vplyvom rastu MSP v high-tech službách.

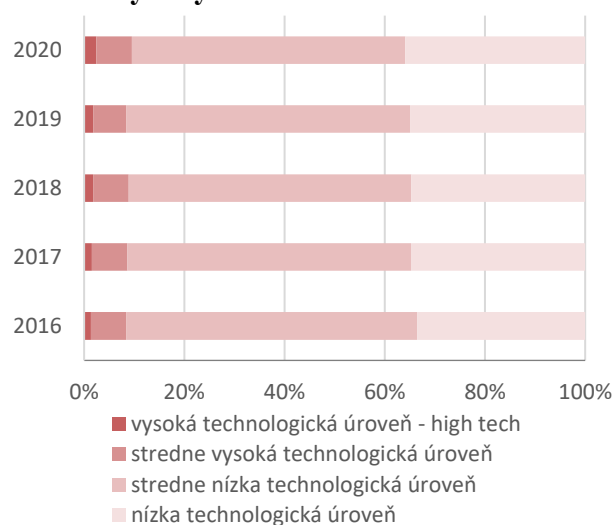
Graf 23: Podiel MSP v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb, 2020

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

vysokou intenzitou výskumu a vývoja). Viac ako jedna polovica (54,5 %) malých a stredných podnikov bola aktívna v sektoroch so stredne nízkou technologickou úrovňou a viac ako jedna tretina (35,9 %) v sektoroch s nízkou technologickou úrovňou. Z dlhodobého hľadiska dochádzalo k miernemu nárastu zastúpenia sektora vysokej technologickéj úrovne.

Graf 24: Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickéj úrovne výroby v KSK

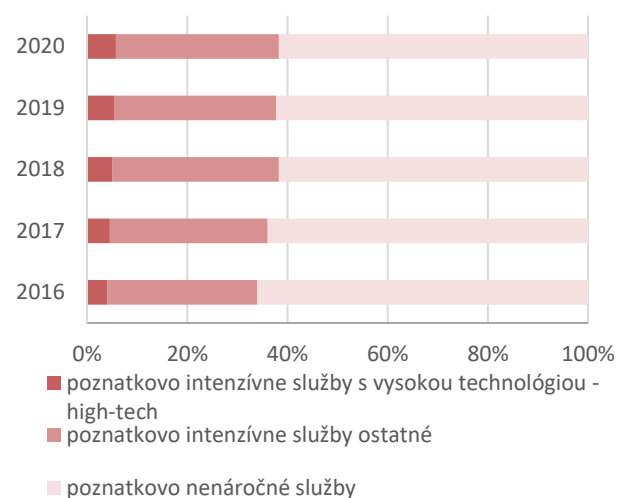

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Košický samosprávny kraj sa zaraduje medzi kraje s najvyšším podielom malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach, čo poukazuje na nadpriemerne vysokú úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky, v porovnaní s ostatnými kraji SR. V roku 2020 dosiahol uvedený podiel 5,3 % na celkovom počte MSP pôsobiacich v odvetviach priemyselnej výroby a službách.

V roku 2020 podnikalo **v odvetví priemyselnej výroby 2,4 % MSP v sektoroch výroby vysokej technologickéj úrovne** (ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja). 7,1 % MSP pôsobilo v sektoroch výroby stredne vysokej technologickéj úrovne (ekonomické činnosti so stredne

Graf 25: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti v KSK

Podiel high-tech poznatkovo intenzívnych služieb dosiahol 5,8 %. Takmer jedna tretina (32,5 %) z celkového počtu MSP v odvetví služieb (sekcia SK NACE G až S pokrývajúca súhrnne obchod a služby) pôsobila v ostatných poznatkovo intenzívnych službách (trhové, finančné a iné poznatkovo intenzívne služby). V poznatkovo nenáročných službách pôsobilo 61,7 % malých a stredných podnikov.

Z dlhodobého hľadiska je zreteľný **pozitívny trend nárastu zastúpenia sektora poznatkovo intenzívnych služieb s vysokou technológiou a sektora ostatných poznatkovo intenzívnych služieb.** Naopak podiel sektora poznatkovo nenáročných služieb vykazuje pokles.

Zhrnutie

- Košický samosprávny kraj patrí medzi kraje SR s nižším počtom malých a stredných podnikov. V roku 2020 bolo v kraji registrovaných 61 001 MSP, čo predstavuje 10,2 % zo všetkých aktívnych MSP na Slovensku.
- Najpočetnejšie zastúpenou veľkostnou kategóriou sú mikropodniky, ktoré tvorili 97,2 % všetkých podnikateľských subjektov v kraji.
- Z dlhodobého hľadiska sa počet MSP v kraji zvyšuje. Za uplynulých 15 rokov sa ich počet zvýšil o 28,3 %. Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvýšila o 30,6 %.
- Košický kraj dosahuje najnižšiu mieru podnikateľskej aktivity MSP na Slovensku. Na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v kraji pripadá len 16 aktívnych MSP. Na Slovensku je to 22 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov.
- Najviac malých a stredných podnikov má svoje sídlo v meste Košice. V roku 2020 sídlilo v mestských okresoch Košíc (okresy Košice I až IV) 26 468 aktívnych MSP, čo predstavuje 43,3 % zo všetkých aktívnych MSP v kraji. Miera podnikateľskej aktivity je najvyššia v okrese Košice IV, kde pripadá približne 29 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov
- V štruktúre MSP podľa právnych foriem prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 55,5 %. MSP – právnické osoby tvorili 44,5 %. Štruktúra MSP v KSK z dlhodobého hľadiska kopíruje národnou úroveň, pre ktorú je typický postupný pokles podielu FO – podnikateľov a rast MSP – právnických osôb.
- V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov, ktoré v roku 2020 predstavovalo 89,5 %. Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným, ktoré v roku 2020 tvorili 91,3 %.
- Najvýznamnejším sektorom v odvetvovej štruktúre malých a stredných podnikov v kraji sú služby s podielom 46,2 %. Štvrtina MSP vykonávala svoju hlavnú činnosť v odvetví obchodných služieb. Ďalšia pätina MSP pôsobí v obchode. Z dlhodobého hľadiska sa znižuje podiel MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania v obchode a naopak, narastá význam služieb, najmä obchodných služieb.
- Ženy podnikateľky tvorili v KSK v roku 2020 takmer tretinový podiel (31,5 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Podiel mužov bol viac ako dve tretiny (68,5 %). Z pohľadu jednotlivých odvetví sa darí ženám výraznejšie presadiť predovšetkým v odvetviach služieb.
- Veková štruktúra FO – podnikateľov v kraji sa vyznačuje najvýraznejším zastúpením vekovej kategórie 40 až 49-ročných. KSK sa zaraďuje medzi kraje s podpriemerným zastúpením tejto vekovej kategórie podnikateľov 15,9 %. Vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí 12,7 % FO – podnikateľov.

- Počas roka 2020 bolo v kraji registrovaných 9 363 nových malých a stredných podnikov, čo predstavuje 11,3 % z celého Slovenska. Na 100 MSP v kraji tak pripadá 10 novovzniknutých. Ide teda o druhú najvyššiu mieru vznikov medzi kraji v SR. Rast počtu nových MSP od roku 2016 zastavila až koronakríza. Výrazne obmedzenie podnikateľských aktivít sa prejavilo na medziročnom poklese počtu nových registrácií v kraji o 2,5 %.
- Podnikateľskú činnosť počas roka 2020 v kraji ukončilo 5 262 subjektov. Miera zánikov v KSK dosahuje priemernú úroveň, keď na 100 firiem v kraji pripadá približne 6 zaniknutých. Vplyvom podporných opatrení v čase koronakrízy sa počet zánikov v kraji medziročne znížil o pätinu (19,6 %).
- V roku 2019 dosiahol podiel malých a stredných podnikov s kladným hospodárskym výsledkom v KSK 66,6 %. Jedna tretina subjektov zaznamenala záporný hospodársky výsledok. KSK sa zaraďuje medzi regióny s priemerným zastúpením subjektov s kladným hospodárskym výsledkom. Rentabilita tržieb a aktív MSP zaznamenala mierny pokles.
- Mediánová zadlženosť aktív malých a stredných podnikov sa v roku 2019 znížila na 51,3 %. Pokles zadlženosti MSP je dosahovaný každoročne od roku 2015. Bankové úvery, ako externý zdroj financovania, využíval každý piaty (20,8 %) malý a stredný podnik. Schopnosť MSP uhrádzať krátkodobé záväzky pohotovostnými prostriedkami a krátkodobými pohľadávkami sa zlepšila. Medián obratu aktív MSP v KSK, ako finančného ukazovateľa, ktorý hodnotí účinnosť využívania majetku, klesol na 0,94. Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku MSP poklesla na 9,1 dňa. Platobná disciplína MSP v kraji sa zlepšuje každoročne od roku 2015.
- Malé a stredné podniky so sídlom na území kraja vyviezli počas roka 2019 tovar v celkovej hodnote 1 462,6 mil. Eur, čo predstavuje takmer tretinu celkového vývozu firiem z kraja. Nízky podiel KSK na celkovom vývoze Slovenska (8,1 %) len potvrdzuje všeobecne nižšiu vývoznú aktivitu firiem v krajoch stredného a východného Slovenska v porovnaní so západnou časťou krajiny. Vývoz realizovalo 2 808 MSP so sídlom v kraji, teda 4,6 % aktívnych MSP.
- MSP zohrávajú významnejšiu úlohu pri dovoze. V roku 2019 realizovali 44,0 % celkového dovozu firiem z KSK. Avšak, z celkového dovozu MSP na Slovensko, firmy z KSK realizovali len 6,0 %.
- Na konci roka 2020 pôsobilo v high-tech sektoroch 2 541 aktívnych malých a stredných podnikateľov (vrátane FO - podnikateľov). V medziročnom porovnaní sa ich počet zvýšil o 7,9 %. Dosiahnutý rast bol najvýznamnejší v rámci krajov SR.
- KSK sa zaraďuje medzi kraje s najvyšším podielom malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach, čo poukazuje na nadpriemerne vysokú úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky. V roku 2020 dosiahol uvedený podiel 5,3 % na celkovom počte MSP pôsobiacich v odvetviach priemyselnej výroby a službách.

Prílohy

Tabuľka 4: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia výroby podľa SK NACE Rev. 2
Vysoká technológia	21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceut. prípravkov 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení
Stredne vysoká technológia	20 výroba chemikálií a chemických produktov 25.4 výroba zbraní a munície 27 až 29 výroba elektrických zariadení; výroba strojov a zariadení i.n.; výroba motorových vozidiel, návesov a prívosov 30 výroba ostatných dopravných prostriedkov bez 30.1 stavba lodí a člnov a bez 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení 32.5 výroba lekárskeho a dentálnych nástrojov a potrieb
Stredne nízka technológia	18.2 reprodukcia záznamových médií 19 výroba koksu a rafinovaných ropných produktov 22 až 24 výroba výrobkov z gúmy a plastu; výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov; výroba a spracovanie kovov 25 výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení bez 25.4 výroba zbraní a munície 30.1 stavba lodí a člnov 33 oprava a inštalácia strojov a prístrojov
Nízka technológia	10 až 17 výroba potravín; výroba nápojov; výroba tabakových výrobkov; výroba textilu; výroba odevov; výroba kože a kožených výrobkov; spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu; výroba papiera a papierových výrobkov 18 tlač a reprodukcia záznamových médií bez 18.2 reprodukcia záznamových médií 31 výroba nábytku 32 iná výroba bez 32.5 výroba lekárskeho a dentálnych nástrojov a potrieb
Spracovateľský priemysel spolu	10 až 33

Tabuľka 5: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia služieb podľa SK NACE Rev. 2
Znalostne intenzívne služby	
Znalostne intenzívne služby s vysokou technológiou	59 až 63 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok; činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie; telekomunikácie; počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby; informačné služby 72 vedecký výskum a vývoj
Znalostne intenzívne trhové služby (bez služieb s vysokou technológiou a finančného sprostredkovania)	50 vodná doprava 51 letecká doprava 69 až 71 právne a účtovnícke činnosti; vedenie firiem, poradenstvo v oblasti riadenia; architektonické a inžinierske činnosti, technické testovanie, analýzy 73 až 74 reklama a prieskum trhu; ostatné odborné, vedecké a technické činnosti 78 sprostredkovanie práce 80 bezpečnostné a pátracie služby
Znalostne intenzívne finančné služby	64 až 66 finančné služby okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia; poistenie, zaistenie a dôchodkové zabezpečenie okrem povinného sociálneho poistenia; pomocné činnosti finančných služieb a poistenia
Ostatné znalostne intenzívne služby	58 nakladateľské činnosti 75 veterinárne činnosti 84 verejná správa a obrana; povinné sociálne poistenie 85 až 93 vzdelávanie; zdravotníctvo; starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť); sociálna práca bez ubytovania; tvorivé, umelecké a zábavné činnosti; činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení; činnosť herní a stávkových zariadení; športové, zábavné a rekreačné činnosti
Znalostne menej intenzívne služby	
Znalostne menej intenzívne trhové služby	45 až 47 veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov; veľkoobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov; maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov 49 pozemná doprava a doprava potrubím 52 skladové a pomocné činnosti v doprave 55 až 56 ubytovanie; činnosti reštaurácií a pohostinstiev 68 činnosti v oblasti nehnuteľností 77 prenájom a lízing 79 činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti 81 činnosti súvisiace s údržbou zariadení a krajinnou úpravou 82 administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti 95 oprava počítačov, osobných potrieb pre domácnosti
Ostatné znalostne menej intenzívne služby	53 poštové služby a služby kuriérov 94 činnosti členských organizácií 96 ostatné osobné služby 97 až 99 činnosti domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie; činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení
Služby spolu	45 až 99